

اصول فلسفه اسلامی با رویکرد تطبیقی ۲

مباحث وجود و امور عامّه

مجموعه فلسفه اسلامی | ۶۵ |

www.ketab.ir



انتشارات حکمت



سرشناسه: غفاری، حسین، ۱۳۳۴-
عنوان: مباحث وجود و امور عامّه
(اصول فلسفه اسلامی با رویکرد تطبیقی)
مشخصات نشر: تهران، حکمت، ۱۴۰۱
مشخصات ظاهری: ۵۹۰
شابک: 978-964-244-229-4
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
یادداشت: کتاب‌نامه - - نمایه
موضوع: فلسفه اسلامی؛ Islamic philosophy
موضوع: هستی‌شناسی (فلسفه اسلامی)؛
Ontology (Islamic philosophy)
رده‌بندی کنگره: BBR۱۴
رده‌بندی دیویی: ۱۸۹/۱
شماره کتاب‌شناسی ملی: ۹۱۴۸۲۲۵



سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران



انتشارات حکمت

نشانی دفتر و فروشگاه مرکزی: تهران، خیابان انقلاب، ابتدای ایوریحان، شماره ۹۴
کدپستی: ۱۳۱۵۶۹۴۱۶۵ • تلفن: ۰۲۶۴۱۲۵۱ | ۰۶۶۴۱۵۸۷۹ • شماره: ۰۶۶۴۰۶۵۰۵
www.hekmat-ins.com | hekmatpub
info@hekmat-ins.com | 09394402251

نویسنده: حسین غفاری

(عضو هیئت علمی گروه فلسفه دانشگاه تهران)

hghafari@ut.ac.ir

نوبت چاپ: اول/۱۴۰۱ شمسی/۱۴۴۴ قمری

شمارگان: ۱۱۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۴۴-۲۲۹-۴

حروفچینی و صفحه‌آرایی: مؤسسه فرهنگی هنری حکمت

چاپ و صحافی: شرکت چاپ و نشر کیمیای حضور

© (کلیه حقوق محفوظ و مخصوص انتشارات حکمت است)

تکثیر، انتشار و بازتولیس این اثر یا قسمتی از آن به هر شیوه (از قبیل چاپ، فتوکپی، الکترونیکی، صوت و تصویر) بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است و پیگرد قانونی دارد.

۴۹۵۰۰۰ تومان



فهرست

۱۷	مقدمه
۲۰	ویژگی‌های مجموعه «اصول فلسفه اسلامی با رویکرد تطبیقی»
	بخش نخست: چیستی فلسفه
۲۷	۱. مباحث مقدماتی (۱): دلالت الفاظ بر معانی (مباحث هرمنوتیک)
۲۸	علم انسان به کلیات
۳۰	ادراک کلیات و نسبت آن با زبان
۳۱	نسبت لفظ و معنا و خارج
۳۳	آغاز وضع الفاظ
۳۵	«آغاز فلسفه»، با وضع لفظ برای معقولات ثانی
۳۵	پیدایش اعتباریات، انتقال از مفاهیم حقیقی به معانی مجازی
۳۷	عدم امکان زبان خصوصی
۴۰	تقدم مفهوم بر لفظ
۴۰	تقدم مفهوم جزئی بر مفهوم کلی
۴۸	میزان فهم‌پذیری الفاظ (حد دلالت الفاظ)
۴۹	استعاره
۵۰	نحوه برقراری رابطه لفظ و معنا
۵۰	وضع تعیینی و وضع تعینی
۵۲	نظر و یتگشتانین در رابطه لفظ و معنا و نقد آن

۵۳	دلالت ذاتی مفاهیم
۵۵	رویکردهای هرمنوتیکی به رابطه لفظ و معنا
۵۸	اقسام الفاظ در جملات، از حیث میزان دلالت
۶۰	مسئله دلالت و اصل واقع‌گرایی (نسبیت و هرمنوتیک)
۶۱	نسبیت برخاسته از هرمنوتیک
۶۳	نقد نسبیت کلامی و هرمنوتیکی
۶۵	هم‌افقی وجودی با مؤلف
۷۰	به سخن آمدن متن توسط مفسر و نقد آن
۷۴	نتیجه‌گیری
۷۵	برای مطالعه بیشتر
۷۷	۲. ضمیمه تکمیلی: نقد نظریه تفسیری گادامر
۷۸	معرفی اریک دونالد هرش: علم هرمنوتیک در مقام منطق اعتبار بخشی
۸۲	الف. سنت و عدم قطعیت معنا
۸۵	نقش سنت در تعیین معنا
۸۶	ب. تکرار و مسئله هنجارها
۸۸	ج. تشریح و امتزاج افق‌ها
۹۱	تمایز میان «معنا» و «معناداری»
۹۴	تفسیر عینی
۹۸	دو افق معنای متن
۱۰۹	۳. اصول و مبادی اندیشه و وجود
۱۱۲	دلیل بر شمولیت این مبادی
۱۱۳	ضرورت نیاز به اصول بنیادین
۱۱۴	امتناع تسلسل و اصول بنیادین
۱۱۷	نسبت اصول بنیادین به اذهان مختلف
۱۱۹	ملاک بداهت
۱۲۴	مبادی تصدیقی تفکر
۱۲۴	۱. اصل امتناع اجتماع و ارتفاع تقیضین
۱۲۷	۲. اصل هویت
۱۲۹	۳. اصل ترجیح و ترجیح بلا مرجح
۱۳۲	۴. اصل علیت

۱۳۳	۵. شکل اول قیاس
۱۳۵	۶. اصل مساوات
۱۳۵	۷. اصل بزرگ تر بودن کل از جزء
۱۳۹	۸. اصل وحدت نامتناهیها
۱۳۹	۹. اصل واقعیت
۱۴۰	۱۰. شرطی های خلاف واقع
۱۴۱	پاسخ به اشکالات شهید مطهری درباره تعدد اصول بدیهی
۱۴۳	رابطه اصل امتناع تناقض با سایر اصول بدیهی
۱۴۵	دیدگاه علامه طباطبائی درباره رابطه اصل تناقض با سایر بدیهیات
۱۵۱	بررسی نظر مرحوم علامه و شهید مطهری و ارائه نظر جدید
۱۵۳	منشأ وجودی اصل امتناع تناقض
۱۵۷	۴. چستی فلسفه
۱۵۷	جایگاه دانش فلسفه در میان دانش ها
۱۵۷	آگاهی و تقسیم آن به کلی و جزئی
۱۵۸	نقش مفاهیم کلی در تشکیل علم به معنی اصطلاح
۱۵۹	تقسیم علم به حقیقی و اعتباری
۱۶۲	علوم اعتباری
۱۶۵	سلاک وحدت قضایای یک علم در علوم حقیقی
۱۷۵	نحوه شکل گیری علوم مختلف
۱۷۹	تابعیت علم از معلوم
۱۸۰	ظهور فلسفه از دریچه تابعیت علم از معلوم
۱۸۲	علم فلسفه و ضرورت وجود آن: پرسش های ویژه از فلسفه
۱۸۵	پرسش های فراحسی درباره انسان
۱۸۸	عقل، ابزار رسیدن به دانش فلسفی
۱۹۰	نسبت احکام علمی به احکام فلسفی
۱۹۳	مرز علم و فلسفه
۱۹۷	وابستگی علوم طبیعی به فلسفه
۱۹۷	فلسفه و واقعیت
۱۹۸	فلسفه و زندگی واقعی، فایده فلسفه
۲۰۳	یک تذکر تاریخی

۲۰۵	نام‌های دانش فلسفه
۲۰۹	تقسیم اولیه فلسفه
۲۱۰	برای مطالعه بیشتر
۲۱۱	الهیات بالمعنی الاعم

بخش دوم: مباحث عام وجود (۱) مباحث ناظر به مفهوم وجود

۲۱۵	۵. بداهت مفهوم وجود
۲۱۷	ضرورت داشتن مفاهیم بدیهی
۲۱۸	علت بداهت یک مفهوم
۲۲۰	تاخر زمانی مفاهیم اولیه عقلی بر محسوسات، در عین بداهت آنها
۲۲۲	تتبیحی در بحث بداهت مفهوم وجود
۲۲۲	(چگونگی درک حقیقت وجود و مفهوم آن)
۲۲۴	توجه ملاصدرا به مسئله وضع شهودی بودن درک وجود
۲۲۸	فرایند رسیدن از شهود وجود به مفهوم وجود
۲۳۷	برای مطالعه بیشتر
۲۳۹	۶. اشتراک معنوی مفهوم وجود
۲۳۹	رابطه لفظ و معنا
۲۴۰	مشترک معنوی بودن لفظ وجود
۲۴۱	دلایل مشترک معنوی بودن وجود
۲۴۳	علت بحث از اشتراک معنوی مفهوم وجود
۲۴۳	ملاک امکان اشتراک معانی میان خالق و مخلوق
۲۴۶	اشتراک معنوی در سخنان پیشینیان
۲۴۹	برای مطالعه بیشتر
۲۵۱	۷. تمایز مفهومی وجود و ماهیت
۲۵۴	نگاه تفصیلی به معنا و کیفیت عروض وجود بر ماهیت
۲۵۵	بیان ابن‌سینا درباره عروض وجود بر ماهیت
۲۵۶	برداشت متکلمان و برخی فلاسفه از بیان ابن‌سینا

مقدمه

کتاب حاضر مجلد دوم از مجموعه «اصول فلسفه اسلامی با رویکرد تطبیقی» است که پیش از جلد نخست که به مباحث معرفت‌شناسی اختصاص داشت منتشر می‌شود. این مجموعه همان‌طور که از نام آن برمی‌آید، مقصود اصلی خود را بیان مبانی و اصول بنیادین فلسفه اسلامی در همه گستره دانش مابعدالطبیعه به معنای عام آن قرار داده است. البته برای کاستن فاصله میان تفکر فلسفه اسلامی و جریان فلسفه در غرب که در دنیای کنونی وجه غالب تفکر فلسفی را تشکیل می‌دهد، حتی المقدور به ریشه‌یابی مباحث فلسفی که در همه نظام‌های فکری جهان مشترک است نیز می‌پردازد. منظور از رویکرد تطبیقی نیز توجه به سمت و سوی مشترک مسائل بنیادین فلسفی است.

این مجموعه در هفت مجلد طراحی شده است: جلد نخست آن مباحث معرفت‌شناسی در سنت فلسفه اسلامی است که سه سال پیش منتشر شده است.

جلد دوم، کتاب حاضر است که به «مباحث وجود و امور عامه» می‌پردازد. مقصود از امور عامه آن دسته از مسائل فلسفی است که در همه شاخه‌های فلسفه و بلکه در همه اقسام علوم برهانی به صورت اصل موضوع

پذیرفته شده و به کار می رود: اصول و مبادی اندیشه و تفکر، مباحث راجع به حقیقت وجود و مراتب آن، علّیت، مسائل وجودشناسانه بحث کلیات، بحث از مواد ثلاث یا همان عناوین مشهور امکان، وجوب و امتناع و نیز مراتب سه گانه وجود یعنی عوالم عقل، مثال و طبیعت، قاعده الواحد. حمل اولی و حمل شایع (پارادوکس دروغگو)، همچنین بحث از حدوث و قدم، اتحاد عاقل و معقول، جوهر و عرض و پاره ای مباحث دیگر به عنوان امور عامه و یا در اصطلاح شناخته تر الهیات بالمعنی الاعم مورد بحث قرار گرفته است. به جهت گستردگی مباحث، جلد دوم، خود به دو بخش اول و دوم تقسیم شده است که کتاب حاضر بخش نخست آن را دربر دارد.

جلد سوم، به مباحث علم النفس اختصاص دارد و ضمن ارائه دیدگاه ایجابی حکمت اسلامی در این باره و تبیین رابطه دو جوهر نفس و بدن با یکدیگر یا همان نظریه دوآلیسم، به علّت و وجهه طبیعت گرایانه این بحث در فلسفه های تحلیلی معاصر، بخش قابل توجهی از رویکرد تطبیقی در این مجلد به نقد و بررسی تطبیقی دیدگاه های فیزیکالیستی در فلسفه ذهن معاصر اختصاص یافته است. مباحث این جلد تاکنون دو بار، از سال ۱۳۹۵ به بعد، در کلاس های فلسفه دانشکده ادبیات دانشگاه تهران و نیز برخی دانشگاه های دیگر توسط نگارنده ارائه گردیده است که به خواست خدا پس از تدوین نهایی منتشر خواهد شد.

جلد چهارم به مباحث انسان شناسی اختصاص دارد که منطقاً ادامه مباحث علم النفس در جلد سوم است. در این جلد، ضمن طرح و نقد برخی دیدگاه های جدید در مسئله تکامل زیستی انسان، دیدگاه های روان شناسانه و جامعه شناسانه راجع به طبیعت آدمی نیز مورد نقد و بررسی قرار گرفته است. طی این مباحث به تبیین فلسفی نظریه فطرت الهی پرداخته خواهد شد. همچنین در مقابل دیدگاه های طبیعت گرایانه و الحادی، دیدگاه انسان شناسی الهی و عرفانی بر بنیاد مبانی فلسفه اسلامی تبیین خواهد شد.

د سوم؛
م النفس تطبیقی

چهارم؛
انسان شناسی فلسفی